

Vilija Salienė

KAI KURIE LIETUVIŲ KALBOS UGDYMO TURINIO XI–XII KLASĖSE PLANAVIMO ASPEKTAI

Anotacija. Straipsnyje aptariami ugdymo turinio planavimo aspektai, teorinės prielaidos grindžiamos gimtosios lietuvių kalbos ugdymo turiniu. Straipsnyje remiantis mokomosiomis programomis, išsilavinimo standartais, ugdymo planais, mokykliniais vadovėliais siūlomas vienas iš galimų lietuvių kalbos ugdymo turinio planavimo XI–XII klasėse variantų. Analitiniu aprašomuoju, lyginamuoju ir apibendrinamuoju metodais aptariami užsienio edukologų tyrimai, susiję su ugdymo turinio planavimu. Teorinės išvalgos įgyvendinamos pateikiama plano pavyzdyje.

Esminiai žodžiai: ugdymo turinys, planavimas, tradicinis planavimas, alternatyvus planavimas.

Įvadas

Besikeičiančioje ugdymo praktikoje vis didesnę reikšmę įgyja ugdymo turinio planavimas. Požiūris į planavimą keičiasi, vis dažniau siūloma planuoti, kaip geriau mokytis, o ne ruošti pamokų planus, atsižvelgiant į tai, ko planuojama mokytis. „Planuoti mokymąsi, o ne pamokas, reiškia, kad mūsų planuose turėtų būti numatytos strategijos, atitinkančios medžiagą ir mokinius, su kuriais dirbame. Geriausi yra lankstūs, atspindintys tarpdalykinius ryšius ir atitinkantys gyvenimą planai. Jie taip pat turi numatyti strategijas, apimančias įvairius mokymosi stilius“ [5, p. 75]. Tokiu būdu mokytojui atsiranda galimybių mokymo programą keisti ir pritaikyti pagal savo ir klasės poreikius – papildyti, kai ko atsisakyti, nuspręsti, koks bus mokymo tempas, nuoseklumas.

Apžvelgus edukologų ir psichologų tyrimus [3; 5; 6; 7; 8; 12] matyti, kad galima skirti du planavimo tipus: tradicinį [3] ir alternatyvų [2; 3; 12]. Tradicinis planavimas remiasi racionaliuoju modeliu, kai dėmesys sutelkiamas į tikslus ir uždavinius. Daroma prielaida, kad tie, kurie formuluoja tikslus ir uždavinius, ir tie, kurie atsako už jų įdiegimą, yra glaudžiai susiję. Manoma, kad gerai planuojant ugdymą „būdinga tiksliai apibrėžti mokymosi tikslus, mokymo veiksmus ir strategijas keliamiems tikslams siekti bei tikslus rezultatus, ypač mokinių laimėjimų, vertinimo matus“ [1, p. 56]. Šiuo atveju galėtume teigti, kad pirmenybė teikiama tikslui, kuris lemia veiksmus ir rezultatus.

Alternatyviojo planavimo šalininkai veiksmus linkę aiškinti pagal tikslus [2; 3]. „Tikslai yra pakankamai skirtingi, ateitis visiškai neapibrėžta, o veiksmams, į kuriuos reikia sutelkti dėmesį formuluojant tikslus, yra pakankamai neaiškūs, tad tikslų formuluotės paaiškina palyginti nedidelę veiksmų įvairovės dalį. Galimas daiktas, kad tikslai su tikraisiais veiksmiais siejasi labiau negu paprastai pripažįstama ir kad geriau juos laikyti *ankstesnių veiksmų apibendrinimais*“ [12, p. 239]. Apibendrindami galėtume teigti, kad pirmenybė teikiama veiksmui, kuris lemia rezultatus ir tikslus. Planuotojai pradeda nuo veiksmų, kurie duoda rezultatų – lauktų ir netikėtų, po to viską apibendrina ir aiškina savo veiksmus, formuluodami tikslus. Šio planavimo modelio šalininkai teigia, kad planai nebūtinai esti veiksmų gairės, bet veikiau pasidaro simboliais ir pateisina tai, kas žmonių jau padaryta. Šis modelis apibūdina, kaip daugelis patyrusių mokytojų iš tikrųjų imasi kai kurių planavimo aspektų. Jie formuluoja tikslus ir patys stengiasi suvokti kryptį, siekia, kad ir mokiniai ją suprastų, tačiau mokytojo planavimas esti cikliškas, o ne linijinis, jame daug bandymų ir klaidų. Iš tiesų patyrę mokytojai atsižvelgia ir į linijinį, ir į nelineinį planavimo aspektus ir pritaiko juos abu [1].

Pastaruoju metu vis daugiau dėmesio skiriama temos (ciklo, koncentro) planavimui [1]. Tokiu būdu planuojant mokomąją medžiagą numatoma mokymosi seka, stengiamasi pateikti integruotą ugdymo turinį: tai labai svarbu siekiant išvengti perkrovos. Medžiagą pateikiant ciklais formuluojami apibendrinti uždaviniai, numatoma mokymo būdų sistema, išvengiama atsitiktinių, vieno su kitu nesusijusių, metodų taikymo, lengviau numatyti, kokie bus ugdomi mokinių gebėjimai, formuojamos vertybinės nuostatos, kaip ir už kokius darbus bus vertinama.

Ugdymo turinio planavimas prasideda nuo padėties analizės: mokytojas turėtų analizuoti, kokie tikslai ir uždaviniai keliami valstybiniuose dokumentuose, kokie mokyklos prioritetai ir tikslai, kokie yra jo mokinių poreikiai ir individualūs mokytojo tikslai. Išsiaiškinęs bendrą situaciją, mokytojas ją konkretina ir formuluoja ugdymo turinio tikslus ir uždavinius: svarbu numatyti formuotinas

vertybines nuostatas, numatyti, kokius gebėjimus reikia ugdyti, žinoti, ką mokiniai turės žinoti, ką suprasti, ką gebėti atlikti. Mokytoju svarbu žinoti, kokių rezultatų jis tikisi, kaip ir kas bus vertinama. Tuomet mokytojas parenka ugdymo turinį: atrenka, konkretina, integruoja programų siūlomą turinį, atsižvelgdamas į mokinių patirtį, poreikius, interesus. Mokytojas, numatęs ugdymo turinį, apmąsto, kaip organizuos veiklą, parenka mokymo(si) metodus, kurie skatintų mokinių aktyvumą, apmąsto vertinimą, daro išvadas, priima sprendimus. Mokytojas išsiaiškina, kokie yra mokinių pasiekimai lyginant su standartais, ar veiksmingas buvo mokymas ir mokymasis, kokią informaciją tai suteikia tolesniam mokinio mokymuisi ir mokytojo sprendimams. Glaustai tai galėtų būti apibendrinta taip: tikslų numatymas (ką noriu pasiekti?), veiksmų planavimas (kaip pasiekti geriausių rezultatų?), veikimas (plano įgyvendinimas), veiksmų įvertinimas (ar pasiekti numatyti tikslai, kokie tolimesni tikslai?) [9, p. 474].

Pagal ŠMM patvirtintus Bendrojo ugdymo planus¹ per dvejus mokslo metus lietuvių kalbai XI–XII klasėse skirtos 335 pamokos, 10 savaitinių pamokų per dvejus metus. Ugdymo plane nurodoma, kiek pamokų skirtina kalbai, o kiek literatūrai, todėl mokytojas savo nuožiūra gali planuoti pamokas. XI–XII klasėse skiriama po 5 savaitines pamokas: XI klasėje galėtų būti 2 kalbos ir 3 literatūros pamokos, o XII klasėje arba liktų toks pat skirstymas, arba kalbai būtų skiriama viena pamoka, o literatūrai 4. Atkreiptinas dėmesys, kad skirstant pamokas kalbai ir literatūrai reikia susitarti, kas laikoma kalbos pamokomis: Bendrosiose programose [7] nurodoma, kad kalba suprantama kaip keturių kalbinės veiklos rūšių analizė, kuri yra susijusi su kalbos pažinimo dalykais. Vadinasi, kalbos pamokų objektas yra negrožinių tekstų skaitymas ir nagrinėjimas, tekstų rašymas (ne literatūrinio teksto analizė ir interpretacija). Taigi taip suvokiant programą netikslinga mažinti kalbos dalykų nagrinėjimui skirtų pamokų skaičių. Be to, reikia nepamiršti, kad per kalbos pamokas analizuojami tekstai, jų raiška ugdo gebėjimus, labai reikalingus nagrinėjant grožinius tekstus. Todėl siekiant ugdymo tikslų pamokas tikslinga planuoti ciklais, t. y. skirti tam tikrą pamokų skaičių kalbai, po to literatūrai (ypač tai aktualu XI–XII klasėse, nes analizuojami sudėtingesni literatūros tekstai).

Pateikiamos medžiagos turinys ir laikas, skiriamas keturių kalbinės veiklos rūšių analizei, tu-

rėtų būti skirstomas atsižvelgiant į kalbinės veiklos rūšies pobūdį: daugiausia dėmesio skiriama skaitymui ir rašymui, mažiau kalbėjimui ir klausymui. Toks laiko paskirstymas nereiškia, kad kalbėjimas ir klausymas yra ne tokios svarbios veiklos – tiesiog pamokose kalbėjimas ir klausymas integruojamas ir į kitas veiklas.

Taigi planuojant ugdymo turinį ir atsirenkant mokomąją medžiagą svarbu analizuoti šiuos aspektus: 1) ar pakankamai dėmesio skiriama visoms kalbinės veiklos rūšims; 2) ar siejama kalba ir literatūra, ar paisoma vidinių dalyko ryšių mokant kalbos; 3) ar ugdomi standartuose aprašyti gebėjimai; 4) ar pakankamai dėmesio skiriama mokymosi procesui, mokymosi strategijoms; 5) ar vertinimas yra apgalvota ir suplanuota proceso dalis.

Šio straipsnio **tikslas** – aptarti galimus mokomosios medžiagos planavimo būdus XI–XII klasėse ir pateikti kalbos ugdymo pamokų ilgalaikio planavimo pavyzdį.

Tyrimo objektas – mokomosios programos, išsilavinimo standartai, mokykliniai vadovėliai, mokinio sąsiuviniai.

Tyrimo metodai – analitinis aprašomasis, lyginimas, apibendrinimas.

Mokomosios medžiagos planavimas XI–XII klasėse

Aptarsime lietuvių gimtosios kalbos mokomosios medžiagos planavimo variantus XI–XII klasėse. Kalbos dalykai, analizuojami XI–XII klasėse, tarpusavyje susiję dvejopai: viena vertus, neįmanoma atskirai mokyti sakytinės ir rašytinės kalbos, teksto suvokimo ir teksto rašymo temos susijusios su rašymo ir skaitymo procesais; kita vertus, XI–XII klasėse plėtojama ir gilinama tai, ko buvo mokyta IX–X klasėse. Planuojant būtina aptarti esminius skiriamuosius šių koncentrų bruožus, lemiančius ir mokomosios medžiagos planavimą: 1) IX–X klasių pagrindiniai akcentai – kalbos sandaros dalykų supratimas, rašybos ir skyrybos išmokimas, skaitomo ir rašomo teksto suvokimas ir kūrimas, aspektiškai nagrinėjama stilistika, retorika, realios kalbos vartosenos dalykai. Šiame koncentre ypač didelis dėmesys skiriamas kalbos normų analizei. Ši analizė siejama su kalbos – leksikos, fonetikos, žodžių darybos morfologijos, sintaksės – analize. Suprantama, mokoma ir pastraipos bei teksto dalykų, tačiau kalbos sistemos pagrindai turi būti suformuoti pagrindinėje mokykloje; 2) XI–XII klasėse pagrindiniai kalbos sistemos vienetai – pastraipa ir tekstas. Jų mokomasi remiantis pagrindinėje mokykloje įgytomis žiniomis apie kalbos sandarą – jei

¹ Žr.: <http://www.smm.lt/ugdymas/docs/ugd_planai/Ugdymo_planai_2008_spaudai>.

paaiškėja kokių spragų (rašybos, skyrybos, gramatikos ir pan.), būtina ieškoti laiko taisyklingos kalbos gebėjimams ugdyti.

Pagrindinis tikslas XI–XII klasėse yra mokyti kurti tekstus raštu ir žodžiu, mokyti suvokti ir vertinti skaitomus ir klausomus tekstus. Dalyko medžiaga planuotina taip, kad būtų nuosekliai plėtojami mokinių bendrieji ir dalykiniai gebėjimai, formuojama vertybinių nuostatų sistema, mokiniai mokytusi naudotis įvairiomis mokymo(si) strategijomis, ugdytusi praktinės veiklos, mokymosi mokytis ir bendradarbiavimo įgūdžius. Taigi planuojant medžiagą svarbu numatyti ir mokymo(si) metodus bei vertinimą.

Neretai mokyklinėje praktikoje mokomosios medžiagos planavimas suprantamas kaip vadovėlio medžiagos pateikimas iš eilės. Vadovėlio² medžiaga planuota 50–60 pamokų (skaičiuotas minimalus variantas, jei per savaitę skiriama 1 pamoka. Kitokių atveju pamokų skirti daugiau galima savo nuožiūra bet kuriai temai). Atkreiptinas dėmesys, kad kalbos pamoka suprantama kaip Bendrųjų programų turinio įgyvendinimas, o ne kaip užduočių, analogiškų egzamino užduotims, atlikimas. Visas ugdymo turinys mokinius rengia egzaminui, todėl ir reikia mokyti visų programoje nurodytų dalykų. Jei kyla abejonių dėl medžiagos gausos, tai mokytojas gali rinktis, kuriuos vadovėlyje pateikiamus tekstus su mokiniais skaityti, o kuriuos palikti savarankiškam skaitymui, kurių galbūt visai atsisakyti. Derėtų nepamiršti, kad vadovėliuose nėra pamokų, skirtų kontroliniams darbams ir jų taisymui, todėl skaičiuojant bendrą kalbos pamokų skaičių derėtų kiekvienas metais po kelias pamokas skirti tokio pobūdžio darbams. Tokių pamokų kiekvienais metais galėtų būti planuojama apie dešimt: mokiniai per semestrą turėtų parašyti po 3 kontrolinius darbus: vienas galėtų būti skiriamas raštingumui patikrinti (į jį įeitų ir kalbos normų išmanymas), antras darbas tikrintų skaitomo teksto suvokimo gebėjimus, trečias – teksto kūrimo (ne grožinio teksto analizės) gebėjimus. Sakytinės kalbos gebėjimus mokytojas galėtų tikrinti ne tik per kalbos, bet ir per literatūros pamokas. Po tris pamokas mokytojai galėtų skirti kontroliniams darbams pasirengti ir kontroliniams darbams aptarti. Suprantama, kad mokytojas skirs daugiau įvairių savarankiškų darbų mokiniams, čia kalbame apie pažymiu vertinamus apibendrinamuosius kontrolinius darbus.

Mokytojas pats turi nuspręsti, kiek laiko kuriai temai gali skirti, atsižvelgdamas į klasės poreikius,

pasiekimų lygį, Bendrųjų programų ir išsilavinimo standartų reikalavimus, į savo numatytus mokymo prioritetus.

Bendrųjų programų nuostatos nedraudžia pamokas skirstyti taip, kaip patogiau mokytojui ir mokiniui. Gal vertėtų pamąstyti, ar netikslinga kalbos dalykams daugiau dėmesio skirti XI klasėje ir išanalizuoti visa tai, kas labai svarbu ir mokant literatūros: teksto sandaros dalykų, rašymo proceso, stilistikos. XII klasėje liktų daugiau laiko literatūros analizei, kuri remtųsi ir XI klasėje aptartais kalbos dalykais. Sakytinei kalbai galbūt tikslinga daugiau laiko skirti XII klasėje (artėjant iškaitai), o *Kalbos ir visuomenės* skyriaus temos būtų įvadas į XI–XII klasių kalbos kursą arba apibendrinamasis skyrius XII klasės pabaigoje³.

XI–XII klasėse kalbos sandaros dalykams dėmesys skiriamas pagal individualius poreikius, tačiau į kai kuriuos dalykus planuojant ugdymo turinį norėtųsi atkreipti dėmesį: 1) atskirai analizuoti tarties ir kirčiavimo dalykus netikslinga, nes tai yra sakytinės kalbos objektas. Todėl tarties ir kirčiavimo normoms dėmesys skirtinas mokant sakytinės kalbos ir atkreipiant mokinių dėmesį į daromas klaidas ar pastebėtus trūkumus kiekvienos pamokos metu; 2) rašybos ir skyrybos normos taip pat atskirai neaptartinos: joms dėmesys skiriamas kiekvieną pamoką, aptariant skaitomus tekstus, rašant ir redaguojant savo tekstus, kartojant bei apibendrinant mokomąją medžiagą. Esant būtinybei, galima skirti vieną arba dvi pamokas tarties ir kirčiavimo, rašybos ir skyrybos pratyboms ir svarbiausiems dalykams priminti; 3) leksikos, morfologijos, sintaksės normoms skirtinas pagrindinis dėmesys per visas teksto rašymui skirtas pamokas, nes mokinių kuriamų tekstų viena iš didžiausių problemų yra kalbinė raiška. Tokiu būdu dėmesys kalbos normoms skiriamas nuolat, dvejus metus per visas kalbos pamokas, analizuojant skaitomus tekstus, kuriant ir redaguojant rašomus tekstus, juose surandant, aptariant ir ištaisant kalbos klaidas, atliekant įvairias stilistikos užduotis, skatinančias prisiminti ir sieti kalbos mokslo lygmenis. Tačiau visada reikia turėti omenyje, kad akcentuotinos normos, o ne klaidos. Be to, būtina atsižvelgti ir į klaidas, būdingas konkrečiam regionui. Taigi jei mokiniai kurio nors tipo klaidų nedaro, tai specialaus laiko jų analizei skirti ir nebūtina.

Mokomąją lietuvių kalbos medžiagą tikslinga skirstyti ciklais (žr. 1 lentelę).

² Čia ir toliau remiamasi: Salienė V., Smetona A. Lietuvių kalba XI–XII klasėms. Vilnius, 2005.

³ Programos turinio apimtį žr.: Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos bendrosios programos ir bendrojo išsilavinimo standartai XI–XII klasėms. Vilnius, 2002.

Lietuvių kalbos ugdymo turinio XI–XII klasėje ciklai

Ciklai	Trumpas turinys	Ugdomi gebėjimai, vertinimas
I. Kartojimas (3 pamokos). Kalba ir visuomenė (5 pamokos)	Komunikacijos samprata. Kalbinės komunikacijos dalyviai, aplinkybės, jų santykiai. Kalbos funkcijos. Tautos pasaulėjautos, materialinės ir dvasinės kultūros išraiška kalboje. Kalbos ir jų kontaktai. Dvikalbystė ir daugiakalbystė. Kalba ir informacinės technologijos	Ugdomi gebėjimai taikyti kalbos žinias kalbant ir rašant. Galimas kontrolinis vertinimas pažymiu, jei mokytojas skiria kontrolinį darbą iš kartojimo skyriaus. Ugdomi gebėjimai analizuoti tekstus temos, žanro, adresato, tikslo, paskirties aspektais. Formuojamasis ir kaupiamasis vertinimai
<i>Pastabos:</i> kartojimui būtinas temas mokytojas parenka atsižvelgdamas į klasės poreikius. Tačiau pageidautina, kad būtų prisimenami ir gilinami skaitymo, rašymo, kalbėjimo gebėjimai, o ne tik kalbos sandaros dalykai.		
II. Retorika ir stilistika (5 pamokos)	Klasikinė ir šiuolaikinė retorika. Stilistikos samprata. Stilistika ir leksika. Stilistika ir morfologija. Stilistika ir sintaksė. Stilistika ir fonetika. Pagrindiniai stilingos kalbos reikalavimai. Stiliaus ir retorinės figūros	Ugdomi sakytinės ir rašytinės kalbos gebėjimai, gebėjimai atpažinti skaitomuose tekstuose ir vartoti kalboje stiliaus ir retorines figūras pagal paskirtį. Teksto analizės pratimų raiškos aspektu kaupiamasis vertinimas
<i>Pastabos:</i> per antrą ir trečią pamokas tikslinga skirti laiko kalbos dalykams, o paskutiniąsias dvi pamokas siesti ir su grožinio teksto analize.		
II. Stiliaus samprata ir funkciniai stiliai (10 pamokų)	Funkciniai stiliai. Mokslinis stilius. Administracinis stilius. Publicistinis stilius. Buitinis stilius. Stilių sąveika. Sakytinio ir rašytinio teksto ypatybės. Stilistikos apibendrinimas	Ugdomi gebėjimai skirti funkcinis stilius ir kurti tekstus laikantis pasirinkto stiliaus reikalavimų. Kaupiamasis vertinimas už atskiras užduotis
<i>Pastabos:</i> analizuojant publicistinį ir mokslinį stilių tikslinga remtis skyriuje „Rašymo procesas“ pateikta medžiaga. Aptariant visus funkcinis stilius atkreipiamas dėmesys ir į kalbos normas.		
III. Rašytinė kalba (10 pamokų)	Privatusis ir dalykinis rašymas, raiškos panašumai ir skirtumai. Rašymo procesas. Rašymo ir redagavimo pratybos. Kalba elektroninėje aplinkoje	Ugdomi rašytinės kalbos, teksto redagavimo gebėjimai. Kaupiamasis vertinimas už atskiras teksto rašymo užduotis
<i>Pastabos:</i> rašymo procesui skiriamas pamokas būtų tikslinga siesti su stilistikos, teksto kūrimo skyriais. Rašymo proceso medžiaga yra pagalbinė mokantis bet kurio teksto (sakytinio, rašytinio) kūrimo. Šio ciklo vieta mokymo laiko požiūriu gali būti įvairi (pageidautina kuo anksčiau).		
V. Teksto suvokimas, struktūra (12 pamokų)	Tekstas kaip kalbos vienetas. Kontekstas. Pastraipa. Pastraipos struktūra, rūšys. Pastraipų kūrimo principai. Pratysos. Tekstų tipai ir raiškos ypatumai. Aprašymas. Pasakojimas. Samprotavimas. Teksto rišlumas. Pratysos	Ugdomi rašytinės kalbos, teksto redagavimo gebėjimai. Kaupiamasis vertinimas už atskiras teksto rašymo užduotis. Kontrolinis vertinimas už teksto rašymo užduotį
<i>Pastabos:</i> teksto rišlumo tema sietina su teksto kūrimo pratybomis. Mokant kurti pastraipas ir jas analizuojant aptariamoms ir kalbos normos, ypač sakinių siejimo normos.		
IV. Sakytinė kalba (5 pamokos)	Privatusis ir viešasis kalbėjimas. Monologinis ir dialoginis kalbėjimas. Monologinių kalbų rūšys. Kalbos sakymo ir klausymo procesas. Kalbos aptarimas ir vertinimas. Dialoginė kalba	Ugdomi taisyklingos sakytinės kalbos gebėjimai. Sakytinės kalbos vertinimas pažymiu
<i>Pastabos:</i> sakytinei kalbai skiriama nedaug pamokų, kadangi sakytinės kalbos ugdymui užduočių yra visuose kituose skyriuose (ir IX–X klasėse). XII klasėje sakytinės kalbos temos apibendrinamos. Ugdant sakytinės kalbos gebėjimus kreipiamas dėmesys į kalbos taisyklingumą.		
V. Apibendrinimas (10 pamokų)	Rašybos, skyrybos ir kalbos normų kartojimas. Skaitomo teksto suvokimo pratysos. Rašytinio teksto redagavimo pratysos	Ugdomi sakytinės ir rašytinės kalbos gebėjimai. Apibendrinami kaupiamojo vertinimo rezultatai. Kontrolinis teksto suvokimo ir teksto rašymo vertinimas
<i>Pastabos:</i> apibendrinant svarbu siesti skaitymo, rašymo užduotis (pagal poreikį ir galimybes – kalbėjimą ir klausymą). Todėl skirstymas pamokomis yra sąlygiškas.		

Išvados

1. Tobulinant ugdymo turinio planavimą, didesnis dėmesys turėtų būti kreipiamas į mokymo, o ne atskirų pamokų planavimą.
2. Ugdymo turinio planavimas bus sėkmingas, kai bus derinami tradicinis ir alternatyvus planavimo tipai.
3. Akcentuotinas mokomosios medžiagos planavimas ciklais, nes tokiu būdu lengviau integruojama mokomoji medžiaga, numatoma metodų sistema ir pasiekiami norimų rezultatų.
4. Planuojant ugdymo turinį ir atsirenkant mokomąją medžiagą svarbu siekti kalbinės veiklos rūšių dermės, kalbos ir literatūros integracijos, vidinių dalyko ryšių mokant kalbos.
5. Planuojant ugdymo turinį svarbu numatyti, kaip ir kokie ugdomi gebėjimai, mokymosi strategijos ir vertinimą.

Literatūra

1. Arends R. I. Mokomės mokyti. – Vilnius: Margi raštai, 1998.
2. Clark C. M., McKibbin S., Malkas M. New perspectives on planning in educational organizations. – San Francisco: Far West Laboratory for Educational Research and Development, 1980.
3. Clark C. M., McKibbin S., Malkas M. Alternative perspectives for viewing educational organizations. – Far West Laboratory for Educational Research and Development, 1981.
4. Gagne R. M., Briggs L. J. Principles of instructional design. – New York: Holt, Rinehart & Winston, 1979.
5. Jensen E. Tobulas mokymas. – Vilnius: AB „Ovo“, 1999.
6. Yingeris R. A study of teacher planning // The Elementary School Journal. – 1980, 80, p. 107–127.
7. Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos bendrosios programos ir išsilavinimo standartai XI–XII klasėms. – Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras, 2002.
8. Mager R. F. Preparing instructional objectives (2d rev. ed.). – Palo Alto, Calif.: D. S. Lake, 1984.
9. Petty G. Šiuolaikinis mokymas. Praktinis vadovas. – Vilnius: Tyto alba, 2006.
10. Popham W. J., Baker E. I. Systematic instruction. – Englewood Cliffs, N. J.: Prentice-Hall, 1970.
11. Tyler R. W. Basic principles of curriculum and instruction. – Chicago: University of Chicago Press, 1950.
12. Weick K. E. The social psychology of organizing (2d ed.). – Reading, Mass.: Addison-Wesley, 1979.

Summary

Vilija Salienė

SOME ASPECTS OF PLANNING THE CONTENT OF LITHUANIAN LESSONS IN THE 11TH AND 12TH FORMS

In light of the changing educational environment, planning of teaching content is gaining more and more relevance. The attitude towards planning is changing: teachers are advised to use better teaching methods rather than prepare lesson plans depending on the curriculum.

The review of educologists' and psychologists' studies revealed two types of planning—traditional and optional. Traditional planning is based on a rational model with the focus on aims and tasks. It is believed that good lesson planning facilitates precise definition of teaching aims, and actions and strategies to achieve these aims, with precise results.

Supporters of optional planning tend to explain actions according to their aims. They believe that aims are somewhat different to actions, and any actions that have to be considered when formulating aims tend to be fairly vague; therefore, definitions of aims only make up a comparatively small part of the variety of actions. Thus, priority is given to actions that determine results and aims, and lesson planning performed by teachers is cyclic, not linear.

Lately, more and more attention has been focused on planning the topic (cycle, course). Planning of teaching material facilitates planning of the sequence of learning as well as integrated teaching content—all this is very important when trying to avoid overloading. The presentation of material in cycles helps formulate generalized tasks, anticipate the system of learning methods, avoid the use of casual and unrelated methods, and foresee which pupils' skills and values will be developed, what achievements will be assessed and how this will be achieved.

The sequence of lesson planning could look like this: definition of aims (what would I like to achieve?), planning of actions (how can I achieve the

aims?), actions (implementation of the plan), assessment of actions (where are the aims to be achieved and what further aims are there?).

According to general education plans adopted by the Ministry of Education and Science, during the next two school years of Lithuanian lessons in the 11th and 12th forms, 335 lessons are anticipated (ten lessons per week over two years). The education plan does not specify the number of lessons to be dedicated to teaching language and literature; therefore, the teacher can plan lessons at his / her own discretion.

When planning teaching content and selecting teaching material, it is very important to consider the following aspects: 1) if all types of language activity are given sufficient attention; 2) if language and literature are interrelated and if internal relations of the

subject are considered when teaching language; 3) if skills described in the standards are developed; 4) if sufficient consideration is given to the learning process and learning strategies; and 5) if assessment is a deliberate and planned part of the process.

The aim of the article is to discuss possible methods for planning teaching material in the 11th and 12th forms and to present an example of long-term planning of language lessons.

The object of the study—curricula, standards of education, textbooks and pupil's exercise-books.

Methods of the study—analytical descriptive, comparison, generalization.

Key words: teaching content, traditional planning, optional planning, cycles of teaching material.

*Vilniaus pedagoginis universitetas,
Lituanistikos fakultetas,
Lietuvių kalbos didaktikos katedra
[teikta 2009 m. sausio mėn.]*